

Vergoeding wegens arbeidsongeschiktheid in stelsels van gemeenschap van goederen

Het Hof van Cassatie onwrikbaar¹

Het arrest van het Hof van Cassatie van 8 april 1994

AR 8271 – L.C.M. t/A.B.B. – Eerste Kamer Ned.

Alain VERBEKE

K.U.Leuven en U.I.Antwerpen

I. Recht vs. vergoeding

1. Art. 1401, 3 B.W. bepaalt dat het recht op herstel van persoonlijke, lichamelijke of morele schade een goed is dat eigen is aan de betrokken echtgenoot, ongeacht het tijdstip van verkrijging, dus ook indien het tijdens het huwelijk wordt verkregen.

2. Een onderscheid dient te worden gemaakt tussen het recht zelf en de vergoeding of de vermogenswaarde van het recht. De vraag rijst dan of met de term 'recht' in art. 1401, 3 B.W. enkel wordt gerefereerd aan het recht *sensu stricto*, dan wel of ook de uitkering in het kader van dit recht daarin vervat is.

Het antwoord op deze vraag is van belang. Voor zover het recht moet worden gescheiden van de economische waarde van dit recht, is het recht zelf steeds eigen, maar de vergoeding is dit niet noodzakelijk. Hier wordt het tijdstip van verkrijging wel relevant.

Dit blijkt bv. bij art. 1401, 4 B.W. inzake de eigen aard van het recht op een pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering, waar algemeen wordt aangenomen dat het recht moet worden beperkt tot het recht *sensu stricto* en niet de economische

waarde van dit recht omvat.² Dit wordt overigens uitdrukkelijk gesteld in de parlementaire voorbereiding.³

Aldus zijn de rentetermijnen of periodieke uitkeringen die worden betaald tijdens het huwelijk, als inkomstenvervangende of -aanvullende vergoeding, gemeenschappelijk (art. 1405, 1 B.W.).⁴ Wat wordt uitgekeerd voor of na het huwelijk is eigen. Indien de vergoeding wordt uitbetaald in een éénmalig kapitaal,⁵ worden recht en vruchten samengevat en zou een proportionele vergoeding moeten worden uitgekeerd bij de ontbinding van het stelsel (zie nr. 16).⁶

3. Van het recht op herstel van persoonlijke lichamelijke of morele schade uit art. 1401, 3 B.W. wordt daarentegen aangenomen dat dit zowel het recht zelf als de vergoeding omvat. Ook in verschillende andere landen geldt de regel dat de vergoeding voor dergelijke schade eigen is.⁷ Er zijn echter ook tal van rechtsstelsels waar dit niet het geval is en waar de schadevergoeding een huwelijksgoed is dat voor verdeling tussen de echtgenoten in aanmerking komt.⁸ Zo wordt bv. in Nederland gesteld dat enkel de aanspraak op vergoeding eigen is,⁹ maar niet de in rechte vastgestelde vordering tot vergoeding van geestelijk of lichamelijk leed.¹⁰

¹ In deze bijdrage wordt uitgegaan van het wettelijk stelsel, dat evenwel als aanvullend recht geldt voor alle stelsels van gemeenschap van goederen (zie verder nr. 3 in fine). Verkort geciteerde rechtsleer: DILLEMANS 1978 (DILLEMANS, Het wettelijk stelsel. Baten van het eigen vermogen en van het gemeenschappelijk vermogen, wederbelegging en bewijsvoering, *T.P.R.*, 1978, 351-376); DILLEMANS 1983 (DILLEMANS, *Huwelijksvermogensrecht*, Antwerpen, 1983, derde uitgave); CASMAN, losbl. (CASMAN, *Huwelijksvermogensstelsels*, Diegem, losbl.); GEELHAND 1988 (GEELHAND, Over echtscheiding door onderlinge toestemming, schadevergoeding aan één der echtgenoten uitgekeerd ingevolge aantasting van de fysieke integriteit en het overslaan van een vermogensbestanddeel in inventaris en regelingsakte (noot onder Antwerpen, 19 februari 1986), *T. Not.*, 1988, 386-411); GERLO 1992 (GERLO, *Huwelijksvermogensrecht*, Brugge, 1992, tweede uitgave); PIET 1952 (PIET, Du caractère commun ou propre des créances nées en suite d'un accident corporel, dont un époux commun en biens a été victime, *R.G.A.R.*, 1952, nr. 4946); RENAULD 1971 (RENAULD, *Droit patrimonial de la famille. Tome I. Régimes matrimoniaux*, Brussel, 1971); RAUCENT 1988 (RAUCENT, *Les régimes matrimoniaux*, Brussel, 1988, derde uitgave); RPDB (*Revue Pratique du Droit Belge*, Complément VI, 1983, Ve Régimes matrimoniaux (Droit interne)); VERBEKE 1991 (VERBEKE, *Goederenverdeling bij echtscheiding*, Antwerpen, 1991); Verslag HAMBYE (*Gedr. St.*, Senaat, 1975-76, nr. 683-2, Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer HAMBYE, 1-147).

² DILLEMANS 1978, nr. 12; VERBEKE 1991, 148, nr. 95.

³ Verslag HAMBYE, 33 in fine.

⁴ Contra, ten onrechte: Bergen, 17 mei 1978, *Rev. Not. B.*, 1988, 606, noot F.L.; zie de commentaar bij BAETEMAN/ENGELS/GERLO, Overzicht van rechtspraak (1976-1981). *Huwelijksvermogensrecht*, *T.P.R.*, 1982, 1053, nr. 88.

⁵ Betoogd wordt dat enkel de uitkering in kapitaal door art. 1401, 3 B.W. wordt beoogd, waar art. 1401, 4 B.W. betrekking heeft op periodieke uitkeringen (CASMAN, losbl., 3.2/24). Contra: DILLEMANS 1978, 359, noot 8.

⁶ DILLEMANS 1983, 87; VERBEKE 1991, nr. 83 in fine.

⁷ Zie de verwijzingen bij VERBEKE 1991, nr. 83, noot 1.

⁸ VERBEKE 1991, nr. 84.

⁹ H.R., 3 januari 1986, *N.J.*, 1987, 73, noot LUITEN.

¹⁰ Wel zal op grond van de redelijkheid en billijkheid aan de echtgenoot-slachtoffer een groter aandeel dan de helft van de schadevergoeding kunnen worden toegekend (PITLO/VAN DER BURGH, ROOD-DE BOER, *Personen- en Familierecht*, Gouda Quint, 1993, 203). Aldus zou ook bij ons in het huwelijkscontract kunnen worden bepaald dat dergelijke vergoeding in afwijking van art. 1401, 3 B.W. gemeenschappelijk

II. Morele vs. lichamelijke schade

4. Voor wat de morele schade betreft bestaat er geen discussie. Zowel het recht zelf als de schadevergoeding zijn eigen. De morele integriteit is een wezenlijk aspect van de persoonlijkheid, zodat vergoedingen wegens aantasting daarvan uit de aard zelf tot het eigen vermogen van de betrokkene behoren.¹¹ Wel behoren de interesten van een tijdens het huwelijk uitgekeerd kapitaal ter vergoeding van persoonlijke morele schade, tot de gemeenschap, op grond van art. 1405, 2 B.W. (cf. nr. 7 in fine).¹²

5. Problematischer is de kwalificatie van de vergoeding van tijdens het huwelijk geleden lichamelijke schade. In beginsel zijn ook hier zowel recht als vergoeding eigen.¹³ Aan dergelijke vergoeding zijn echter twee aspecten verbonden. Betreft de vergoeding werkelijk alleen de lichamelijke schade, de aantasting van de fysieke integriteit en van de arbeidsgeschiktheid als dusdanig, of beoogt zij ook compensatie voor het inkomstenverlies dat tijdens het huwelijk werd geleden en zal worden geleden ten gevolge van deze aantasting van de arbeidsgeschiktheid?

Uitkeringen in de vorm van rentetermijnen beogen normaliter de vergoeding van inkomstenverlies, en zijn als inkomstenvervangende vergoeding gemeenschappelijk (art. 1405, 1 B.W.) (zie nr. 2). Voor zover deze renten ook andere schade-posten dan het inkomstenverlies vergoeden, bv. morele schade of aantasting van de fysieke integriteit *in se*, is de rente eigen en dient een opsplitsing te gebeuren (zie nr. 4 in fine, voetnoot).¹⁴

De moeilijkheid doet zich voor bij de toekenning van scha-

devergoeding als eenmalig kapitaal.¹⁵ Moet dit kapitaal worden beschouwd als een vergoeding voor de loutere aantasting van de lichamelijke integriteit, gaat het over een vergoeding voor het inkomstenverlies dat hiervan het gevolg is, of beoogt de vergoeding beide aspecten te voldoen?

III. Uitkering in kapitaal wegens vergoeding voor persoonlijke lichamelijke schade¹⁶

A. De klassieke leer

6. In een arrest van 13 april 1921 stelde het Franse Hof van Cassatie dat de vergoeding uitgekeerd wegens aantasting van arbeidscapaciteit een eigen goed is.¹⁷ Het uitgangspunt voor deze stelling is dat de schade die wordt vergoed de vermindering van de arbeidsgeschiktheid is, en niet het inkomstenverlies dat uit deze arbeidsongeschiktheid voortvloeit. Het loon of de inkomsten vormen slechts een instrument bij de economische waardering van het verloren lichamelijke potentieel.¹⁸ Daar het arbeidspotentieel een element van de persoonlijkheid is, is ook de vergoeding ter vervanging van dit potentieel een eigen goed.¹⁹ Ook de Belgische rechtspraak en rechtsleer sloot zich bij deze opvatting aan.²⁰

7. In een drietal arresten van het Hof van Cassatie uit het begin van de jaren zestig wordt duidelijk gemaakt dat het hybride karakter (zie nr. 5) van de vergoeding wegens aantasting van de arbeidsgeschiktheid geen afbreuk doet aan het principe dat de schadevergoeding een eigen goed is. Vooreerst bevestigde het Hoogste Gerechtshof de toepassing van deze regel in elk

is. Bij gebreke van dergelijke contractuele bepaling zal naar Belgisch recht ook in een stelsel van algehele gemeenschap van goederen de vergoeding eigen zijn (zie echter, althans voor wat de vergoeding van lichamelijke schade betreft, de kritiek op de klassieke leer: nrs. 11-18).

¹¹ Antwerpen, 19 februari 1986, *T. Not.*, 1988, 412, noot GEELHAND; GERLO 1992, nr. 223; RENAULD 1971, nr. 867 en de verwijzingen naar rechtspraak in noot 20; RPDB, nr. 1030. Tot het begin van deze eeuw werd deze vergoeding evenwel als gemeenschappelijk gekwalificeerd (PIRET 1952, I; RENAULD 1971, nr. 860).

¹² CASMAN, losbl., 3.2/22; RENAULD 1971, nrs. 820-821; RPDB, nr. 1032. Indien de vergoeding niet als eenmalig kapitaal, maar in de vorm van renten of periodieke uitkeringen zou worden betaald, zou een opsplitsing moeten worden gemaakt tussen het kapitaal- en interestgedeelte van deze uitkeringen. De uitkering zal eigen zijn, mits vergoeding van het interestgedeelte bij de ontbinding van het stelsel aan de gemeenschap. Cf. DILLEMANS 1983, 87.

¹³ Ook hier werd de vergoeding tot het begin van de eeuw als gemeenschappelijk beschouwd (RENAULD 1971, nr. 860).

¹⁴ Betoogd wordt evenwel dat dit in geval van arbeidsongeval niet nodig is, wegens het forfaitair vergoedingsstelsel (DILLEMANS 1978, 357). Cf. DE PAGE, *Chronique de jurisprudence* (1984-1987) sur les régimes matrimoniaux, *R.T.D.F.*, 1988, 51 in fine.

¹⁵ Er wordt opgemerkt dat dit bij arbeidsongevallen zelden gebeurt, met name voor kleine ongeschiktheden of bedragen, maar dat dit wel de regel is in het gemene recht inzake onrechtmatige daad (art. 1382 B.W.) (DILLEMANS 1978, 357).

¹⁶ Alhoewel het strikt genomen niet om een vergoeding voor geleden lichamelijke schade gaat, wordt terecht aangenomen dat art. 1401, 3 B.W. bij wijze van analogie kan worden toegepast op het kapitaal uitgekeerd op basis van een ongevallenverzekering die een contractueel vastgestelde som uitkeert indien zich een bepaald risico voordoet (CASMAN, losbl., 3.2/23 in fine; DELNOY, *Le régime légal. La composition active des "patrimoines"*, in *Sept leçons sur la réforme des régimes matrimoniaux*, Luik, 1977, 45 in fine; DE PAGE, X/1, nr. 314/5; DE PAGE, *Les premières applications de la loi du 14 juillet 1976 sur les régimes matrimoniaux en matière de régime légal* (*Chronique de jurisprudence* 1976-1983), *R.T.D.F.*, 1984, 7, nr. 4 in fine; RPDB, nr. 1037; RAUCENT 1988, 76, nr. 71 in fine; cf. Cass.fr., 1 maart 1972, *Dalloz*, 1973, Jur., 6, noot BESSON).

¹⁷ Cass.fr.req., 13 april 1921, *Dalloz*, 1922, I, 5, noot CAPITANT, *Pas.*, 1923, II, 191. Cf. ook Cass.fr., 27 februari 1897, *Sirey*, 1900, I, 521, noot LACOSTE.

¹⁸ FONTEYNE, Noot onder Luik, 28 januari 1935, *R.G.A.R.*, 1935, nr. 1756, tekst voor noot 4; PIRET 1952, VI in fine.

¹⁹ PIRET/PIRSON, *Examen de jurisprudence* (1939 à 1948). *Régimes matrimoniaux, successions, donations et testaments*, *R.C.J.B.*, 1949, 253, nr. 1.

²⁰ Cass., 25 november 1963, *Pas.*, 1964, I, 324; Cass., 21 mei 1964, *Pas.*, 1964, I, 993; Cass., 12 oktober 1964, *Pas.*, 1965, I, 145; en verdere verwijzingen bij: BAETEMAN/DELVA/VLIEGHE-CASMAN, *Overzicht van rechtspraak* (1961-1971). *Huwelijksvermogensrecht*, *T.P.R.*, 1972, 462-463, nr. 58; BAETEMAN/ENGELS/GERLO, o.c., *T.P.R.*, 1982, 1052, nr. 87; DE PAGE X/1, nr. 314; PIRET 1952, IV; RENAULD 1971, nrs. 860 en 867; RPDB, nr. 1033. Zie evenwel Gent, 26 juni 1957, *R.W.*, 1956-57, 723, noot, *R.G.A.R.*, 1958, nr. 6169, afkeurende noot FONTEYNE, dat stelt dat de loutere aantasting van de fysieke integriteit en arbeidsgeschiktheid ook schade aan de gemeenschap kan toebrengen, los van inkomstenverlies.

geval van arbeidsongeschiktheid, zowel tijdelijke als blijvende ongeschiktheid.²¹

Nog geen jaar later besliste het Hof van Cassatie uitdrukkelijk dat evenmin afbreuk wordt gedaan aan deze regel door het feit dat de omvang van de vergoeding wordt bepaald in functie van het tijdens het huwelijk geleden verlies aan beroepsinkomsten, dat pas na de ontbinding van het huwelijk is vastgesteld geworden.²² Het recht op herstel van persoonlijke lichamelijke schade is eigen, zelfs al blijft de vordering beperkt tot de vergoeding van loonderving.²³ De bestemming van de vergoeding tot compensatie voor het verlies van een aan de gemeenschap toekomend beroepsinkomen, wijzigt het eigen karakter van deze vergoeding niet.²⁴

In een derde arrest uit de jaren zestig wordt bevestigd dat slechts het kapitaal eigen is. De tijdens het huwelijk gerealiseerde interessen van dit kapitaal komen toe aan de gemeenschap (cf. nr. 4 in fine).²⁵

8. Ook na de hervorming van het huwelijksvermogensrecht van 1976 werd dit standpunt gehandhaafd.²⁶ Men neemt immers aan dat de wetgever met art. 1401, 3 B.W. de rechtspraak van het Hof van Cassatie heeft willen bevestigen.²⁷ In de parlementaire voorbereiding staat inderdaad te lezen: "Ofschoon de vergoeding, ontvangen bij ongeval, voor een gedeelte bestemd is tot compensatie van de althans theoretische derving van inkomen dat aan het gemeenschappelijk vermogen zou toekomen, is de Commissie van oordeel dat het kapitaal eigen kapitaal van de echtgenoot blijft, maar dat de inkomsten uit dat kapitaal, eenmaal belegd, toekomen aan het gemeenschappelijk vermogen".²⁸

9. Aldus wil men vermijden dat de vergoeding bij echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen over beide echtgenoten zou worden verdeeld.²⁹ Tevens wordt gesteld dat aan het slachtoffer geen vergoeding kan worden toegekend wegens toekomstig inkomstenverlies, omdat hier-

mee onzekere, niet-actuele schade zou worden vergoed, daar het niet zeker is dat het slachtoffer in de toekomst nog verder zou hebben gewerkt (zie evenwel nr. 13).³⁰

10. De meeste aanhangers van de klassieke leer aanvaarden wel dat de vergoeding voor herstel van de gezondheid van het slachtoffer, d.w.z. medische kosten zoals verzorging en behandeling, hospitalisatie en revalidatie, gemeenschappelijk zijn. Men stelt dat de vergoeding van dergelijke kosten aan de gemeenschap toekomt, omdat er geen sprake is van een persoonlijke schade, maar van kosten die door de gemeenschap moeten worden en effectief worden gedragen.³¹ Ten aanzien van de vergoeding voor huishoudelijke hulp wordt eenzelfde redenering gevolgd.³²

Opgemerkt wordt dat dergelijk standpunt, in het licht van de klassieke leer, niet consequent is.³³ Indien men immers strikt vasthoudt aan de overweging dat de schade die wordt vergoed de loutere aantasting van de arbeidsgeschiktheid is, dan zouden, zo wordt betoogd, alle vergoedingen toegekend om het herstel van deze arbeidscapaciteit te realiseren of de vermindering daarvan te compenseren, als eigen goederen moeten worden beschouwd. Dan zou niet alleen de vergoeding voor inkomstenverlies, maar ook de vergoeding voor medische kosten of de vergoeding voor de meerkosten van huishoudelijke hulp, een eigen goed zijn.

De klassieke rechtspraak heeft dan ook in een aantal gevallen beslist dat ook de vergoeding voor medische kosten in het kader van de persoonlijke lichamelijke schade eigen is.³⁴ In de voormelde uitspraken betreft het echter wel telkens een geval waar de dader de andere echtgenoot was. Aldus wordt geargumenteed dat deze kosten geen gemeenschappelijke schuld uitmaken, maar een eigen schuld zijn in hoofde van de echtgenoot-dader (art. 1407, vierde streepje B.W.).

Hierbij kan worden opgemerkt dat de kwalificatie van de schuld niet noodzakelijk samenvalt met de kwalificatie van het actief.³⁵ Het statuut van de vergoeding moet worden be-

²¹ Cass., 25 november 1963, gecit.; PIRET 1952, VI in fine.

²² Cass., 12 oktober 1964, gecit.

²³ Mil. Hof, 20 januari 1977, *R.G.A.R.*, 1979, nr. 10.017.

²⁴ Cass., 12 december 1973, *R.W.*, 1974-75, 381; Cass., 18 juni 1976, *R.W.*, 1977-78, 953, noot CASMAN, *R.G.A.R.*, 1977, nr. 9759; Rb. Gent, 19 november 1990, *T.B.B.R.*, 1991, 285.

²⁵ Cass., 21 mei 1964, gecit. Zie ook Cass.fr.req., 13 april 1921, gecit. Cf. Verslag HAMBYE, 33.

²⁶ Zie bv. Brussel, 27 januari 1986, *R.G.E.N.*, 1988, nr. 23.163, 303, noot, waar wel wordt opgemerkt dat in casu geen inkomstenverlies werd geleden; Rb. Gent, 19 november 1990, *T.B.B.R.*, 1991, 285.

²⁷ ERNAULT, Noot onder Corr. Brussel, 12 april 1983, *R.G.A.R.*, 1986, nr. 11.089.

²⁸ Verslag HAMBYE, 33.

²⁹ Verslag HAMBYE, 33. Cf. CAPITANT, Noot onder Cass.fr.req., 13 april 1921, *Dalloz*, 1922, I, 6, onderaan linkerkolom; LACOSTE, Noot onder Cass.fr., 23 februari 1897, *Sirey*, 1900, I, 521. De klassieke regel leidt evenwel zelf tot een onbillijk resultaat indien het slachtoffer kort na het ongeval komt te overlijden en de volledige vergoeding in de nalatenschap valt (RPDB, nr. 1035), alhoewel dit ten dele wordt gecompenseerd door het erfrecht van de langstlevende (RAUCENT 1988, 75 in fine).

³⁰ LEFÈVRE-VALENTIN, Noot onder Brussel, 16 oktober 1935, *R.G.A.R.*, 1935, nr. 1984.

³¹ Cass.fr.req., 13 april 1921, gecit.; PIRET 1952, VI; PIRET/PIRSON, Examen de jurisprudence (1949 à 1951). Régimes matrimoniaux, *R.C.J.B.*, 1952, 223, nr. 2. Cf. art. 1408, lid 2 B.W. Zie ook DE PAGE, o.c., *R.T.D.F.*, 1984, 7, nr. 4.

³² Luik, 1 april 1963, *J.T.*, 1963, 357; Corr. Dendermonde, 16 maart 1936, *R.G.A.R.*, 1936, nr. 2240. Contra: Luik, 13 februari 1974, *R.G.A.R.*, 1974, nr. 9249, noot J.F. en de commentaar bij RENARD/DELIÈGE, Examen de jurisprudence (1968 à 1974). Contrat de mariage et régimes matrimoniaux, *R.C.J.B.*, 1976, 64, nr. 3.

³³ GEELHAND 1988, 408.

³⁴ Cass., 18 juni 1976, *R.W.*, 1977-78, 953, noot CASMAN, *R.G.A.R.*, 1977, nr. 9759; Corr. Namen, 7 december 1977, *Jur. Liège*, 1976-78, 116; Corr. Gent, 25 september 1986, *R.W.*, 1986-87, 1703, noot; Rb. Gent, 19 november 1990, *T.B.B.R.*, 1991, 285. Zie ook LACOSTE, o.c., *Sirey*, 1900, I, 521, die stelt dat de gemeenschap daar geen recht op heeft daar zij de kosten niet meer zal dragen zodra de gemeenschap is ontbonden. Zie recent ook Cass., 8 april 1994 (zie nrs. 19-20).

³⁵ GEELHAND 1988, 411, nr. 10 in fine.

paald volgens het statuut van het goed dat deze vergoeding beoogt te vervangen of te compenseren. Aldus is de vergoeding wegens arbeidsongeschiktheid *in se*, eigen omdat de arbeidscapaciteit eigen is (zie nr. 6) en is de vergoeding wegens tijdens het huwelijk geleden inkomstenverlies gemeenschappelijk omdat deze inkomsten gemeenschappelijk zijn (zie nr. 11). De vergoeding is bestemd voor het vermogen dat de schade heeft geleden.³⁶ De schade door medische kosten is geen schade geleden door het eigen vermogen van het slachtoffer, maar door de gemeenschap. Het recht op herstel in art. 1401, 3 B.W. betreft daarenboven enkel het recht op vergoeding voor het geleden verlies ten gevolge van deze lichamelijke of morele schade en slaat niet op de kosten voor herstel van het slachtoffer in zijn vroegere toestand.³⁷ De vergoeding voor medische kosten is dan ook gemeenschappelijk. Dit is zo indien de dader die de vergoeding betaalt een derde is. Dit is evenzeer het geval indien de dader de andere echtgenoot is. Het feit dat de betaling van dergelijke vergoeding in zijnen hoofde een eigen schuld uitmaakt, verandert niets aan het statuut van de vergoeding.

B. Kritiek op de klassieke leer

11. Door een bepaalde strekking in rechtspraak en rechtsleer wordt reeds sinds de jaren dertig gewezen op het onderscheid tussen enerzijds de vergoeding wegens aantasting van de fysieke integriteit, waaronder vermindering van de arbeidsgeschiktheid, en anderzijds de vergoeding wegens inkomstenverlies (zie nr. 5).

De lichamelijke schade staat los van het al dan niet verlies van beroepsinkomsten.³⁸ Wanneer bij aantasting van de fysieke integriteit een vergoeding wordt toegekend die duidelijk is bestemd tot compensatie van het tijdens het huwelijk geleden inkomstenverlies, dan is deze vergoeding gemeenschappelijk, omdat niet de vermindering van arbeidscapaciteit als dusdanig, maar wel het inkomstenverlies wordt vergoed.³⁹ Daar de inkomsten in de gemeenschap vallen, behoort ook de vergoeding die in de plaats daarvan komt, tot de gemeenschap (zie nr. 10 in fine).⁴⁰ Aldus stelde het hof van beroep te Gent zeer terecht dat de vergoeding die wordt toegekend *uitsluitend* voor inkomstenverlies wegens arbeidsongeschiktheid, gemeenschappelijk is, in tegenstel-

ling tot de vergoeding wegens de aantasting van de fysieke integriteit, die eigen is.⁴¹

12. De klassieke leer wordt terecht bekritiseerd. Het is correct dat de vergoeding wegens aantasting van de arbeidsgeschiktheid als dusdanig een eigen goed is, en dat enkel de inkomsten uit de arbeid in de gemeenschap vallen. Dit belet evenwel niet dat dergelijke vergoeding ook een inkomstenvervangend aspect kan omvatten.⁴²

13. Het hybride karakter van de vergoeding voor lichamelijke schade komt duidelijk tot uiting bij tijdelijke volledige arbeidsgeschiktheid, waar de vergoeding wordt vastgesteld in functie van of zelfs gelijk is aan het effectief geleden inkomstenverlies.⁴³ Hoe kan een vergoeding wegens tijdelijke ongeschiktheid met exact de omvang van het geleden inkomstenverlies, worden beschouwd als een loutere vergoeding voor de aantasting van de fysieke integriteit zonder een compensatie te vormen voor het inkomstenverlies? Alhoewel ook hier de schade in theorie volgt uit de aantasting van de arbeidsgeschiktheid, is de werkelijke schade voor de echtgenoten het verlies aan inkomsten.⁴⁴

Tegen dergelijke vergoeding kan in elk geval het bezwaar van vergoeding voor niet-actuele schade niet worden ingebracht (zie nr. 9).⁴⁵

Tenzij de rechter het uitdrukkelijk anders bepaalt, lijkt het bij een tijdelijke arbeidsgeschiktheid die voor de ontbinding van het huwelijk werd beëindigd, toch, zelfs uitsluitend, te gaan om een inkomstenvervangende vergoeding, die dan in haar geheel gemeenschappelijk is.⁴⁶ In de parlementaire voorbereiding bij art. 1401, 3 B.W. lijkt deze situatie overigens niet te zijn gevisieerd, daar er sprake is van de vergoeding die voor een gedeelte bestemd is tot compensatie van althans theoretische inkomstenderving (zie nr. 8).⁴⁷

14. Ook bij blijvende of langdurige arbeidsgeschiktheid wordt de vergoeding wegens aantasting van de arbeidsgeschiktheid als dusdanig, berekend op basis van een kapitalisatie van de verwachte toekomstige beroepsinkomsten van de betrokkene.⁴⁸ Ook hier zal een deel van de vergoeding de compensatie beogen van de inkomsten die de gemeenschap zou hebben ontvangen in geval van arbeidsgeschiktheid. Dan is

³⁶ RPDB, nr. 1029.

³⁷ CASMAN, *losbl.*, 3.2/22.

³⁸ Corr. Luik, 2 november 1970, *R.G.A.R.*, 1972, nr. 8780, noot J.F.

³⁹ Antwerpen, 19 februari 1986, *T. Not.*, 1988, 412, noot GEELHAND.

⁴⁰ Brussel, 16 oktober 1935, *Pas.*, 1936, II, 37, *R.G.A.R.*, 1935, nr. 1984, noot LEEFVRE-VALENTIN; Corr. Nijvel, 8 november 1965, *Rec. Jur. Niv.*, 1965-1966, 127; Corr. Brussel, 12 april 1983, *R.G.A.R.*, 1986, nr. 11.089, afkeurende noot ERNAULT, zie evenwel de nuancering bij DE PAGE, *o.c.*, *R.T.D.F.*, 1988, 51; DE PAGE X/1, nr. 314, p. 368, noot 1; RENAULT 1971, nr. 863.

⁴¹ Gent, 19 september 1980, *gecit.*

⁴² RENAULT, Examen de jurisprudence (1964 à 1967). *Contrat de mariage et régimes matrimoniaux*, *R.C.J.B.*, 1969, 56.

⁴³ RENAULT 1971, nr. 864.

⁴⁴ GEELHAND 1988, 407, nr. 7 in fine.

⁴⁵ Voor nadere analyse, zie GEELHAND 1988, 408.

⁴⁶ Cf. BAETEMAN/DELVA/VLIEGHE-CASMAN, *o.c.*, *T.P.R.*, 1972, 464. Ook indien de vergoeding niet uitsluitend het inkomstenverlies betreft, en ten dele de aantasting van de arbeidsgeschiktheid als dusdanig beoogt te vergoeden, is de vergoeding in haar geheel gemeenschappelijk. Wel zal bij de ontbinding van het stelsel door de gemeenschap een vergoeding aan het eigen vermogen van de echtgenoot-slachtoffer verschuldigd zijn (zie nr. 16).

⁴⁷ GEELHAND 1988, 406.

⁴⁸ RENAULT 1971, nr. 867.

het toch normaal dat dit gedeelte van de vergoeding aan de gemeenschap toekomt.⁴⁹ Het argument dat de gemeenschap geen schade lijdt ten gevolge van het loonverlies, omdat de interesten van het uitgekeerde kapitaal gemeenschappelijk zijn (zie nr. 7 in fine), gaat niet op. In tegenstelling tot de vergoeding in de vorm van een rente, waarbij de termijnen van deze rente daadwerkelijk de verloren inkomsten vervangen, is de omvang van de interesten bij de uitkering van een kapitaal veel beperkter.⁵⁰

Het gemeenschappelijk karakter van de interesten van het toegekende kapitaal kan in geen geval een adequate vergoeding vormen voor het loonverlies.⁵¹

Daarom dient te worden aanvaard dat het toegekende kapitaal ter vergoeding van blijvende of langdurige arbeidsongeschiktheid, vermits het wordt berekend op grond van een kapitalisatie van verwachte inkomsten, voor een gedeelte de inkomsten omvat die aan de gemeenschap zouden toekomen, en dan ook voor dat gedeelte aan de gemeenschap toekomt.⁵²

15. Men kan dit resultaat op diverse manieren bekomen. Een effectieve opsplitsing van de vergoeding tijdens het huwelijk in een eigen en een gemeenschappelijk gedeelte lijkt, behoudens in het kader van een vereffeningsoperatie, moeilijk realiseerbaar.⁵³

Een tweede mogelijkheid is dat de klassieke regel wordt gecorrigeerd via een vergoeding bij de ontbinding van het stelsel. Het uitgekeerde kapitaal is dan volledig eigen, maar bij de ontbinding is een vergoeding verschuldigd aan de gemeenschap ten belope van het verschil tussen het ontvangen kapitaal en de waarde van de verloren inkomsten waarop de schadevergoeding werd berekend, geherwaardeerd op de dag van de ontbinding, met daarop in mindering te brengen de interesten die de gemeenschap uit het kapitaal heeft ontvangen.⁵⁴ Hiertegen wordt terecht ingebracht dat de gemeenschap op deze wijze tijdens het huwelijk van inkomsten wordt beroofd, die het nochtans nodig heeft voor de voldoening van de dagelijkse lasten van de huishouding en opvoeding van de kinderen.⁵⁵

16. Aldus wordt terecht bepleit dat de vergoeding in zijn geheel gemeenschappelijk zou zijn, ook voor wat het aspect ter vergoeding van de loutere aantasting van de lichamelijke integriteit betreft, en dat voor dit laatste aspect bij de ontbinding

van het stelsel door de gemeenschap aan het eigen vermogen van de betrokken echtgenoot een vergoeding zou worden betaald. Deze oplossing is niet in strijd met art. 1401, 3 B.W. indien men deze bepaling op dezelfde manier uitlegt als art. 1401, 4 B.W., met name beperkt tot de aanspraak op vergoeding (het recht), doch geen betrekking hebbend op de vergoeding zelf (de vermogenswaarde) (zie nrs. 2-3). De oplossing is daarenboven in overeenstemming met art. 1405, 1 B.W. volgens het welk de inkomstenvervangende vergoedingen gemeenschappelijk zijn.⁵⁶

17. Voormelde oplossing geldt ook wanneer de lichamelijke schade aan een echtgenoot werd toegebracht door de andere echtgenoot.⁵⁷ Zoals gezegd dient het statuut van de vergoeding te worden bepaald in functie van het vermogen dat de schade heeft geleden en verandert de omstandigheid of de dader een derde is, dan wel de andere echtgenoot, in wiens hoofde de vergoeding van de schade dan een eigen schuld uitmaakt (art. 1407, laatste streepje B.W.), niets aan het statuut van de vergoeding (zie nr. 10 in fine).

De kwalificatie van de vergoeding (en van de vordering tot uitbetaling van de toegekende vergoeding) als gemeenschappelijk, leidt wel tot problemen inzake verhaalbaarheid, daar art. 1450 B.W. slechts geldt voor de vorderingen van het eigen vermogen van de ene echtgenoot tegen het eigen vermogen van de andere, doch niet voor de vorderingen van de gemeenschap tegen het eigen vermogen van een echtgenoot.⁵⁸

Hier blijkt ook het belang van het statuut van de vergoeding voor de verzekeraar van het slachtoffer die verhaal wil uitoefenen tegen de dader, echtgenoot van het slachtoffer. De gesubrogeerde kan niet meer rechten hebben dan het slachtoffer zelf. Indien de vergoeding gemeenschappelijk is, kan het slachtoffer deze niet verhalen tijdens het huwelijk en kan de verzekeraar dit bijgevolg evenmin. Indien de vergoeding eigen is, kan het slachtoffer zich tijdens het huwelijk wel verhalen op het eigen vermogen van de echtgenoot-dader, en kan de verzekeraar bij wijze van subrogatie dit evenzeer.⁵⁹

18. Ook de vergoeding voor medische kosten en kosten voor hospitalisatie en revalidatie, alsook de vergoeding voor huishoudelijke hulp, is gemeenschappelijk, daar de schade wordt geleden door de gemeenschap (zie meer uitvoerig nr. 10 in fine).⁶⁰

⁴⁹ GRÉGOIRE, De quelques problèmes rencontrés par la pratique dans l'application des règles du régime légal, in *Cinq années d'application de la réforme des régimes matrimoniaux*, Brussel, 1982, 252-253, nrs. 42-45.

⁵⁰ GEELHAND 1988, 406 in fine.

⁵¹ RENAULD, o.c., R.C.J.B., 1969, 56; RENAULD 1971, nr. 867 in fine. Zie ook Verslag HAMBYE, 33, nr. 3 in fine.

⁵² RENAULD 1971, nr. 868.

⁵³ DILLEMANS 1978, 358, nr. 11.

⁵⁴ Verslag HAMBYE, 33, nr. 3 in fine; CASMAN, losbl., 3.2/23; RPDB, nr. 1035; RAUCENT 1988, 76, nr. 71. Contra: HAMBYE, Régimes matrimoniaux, *Rép. Not.*, V/1, Brussel, 1980, nr. 126.

⁵⁵ DILLEMANS 1978, 358, nr. 11; GEELHAND 1988, 409, nr. 8. Indien de gelden in de praktijk toch worden gebruikt voor de lasten van het huwelijk, worden eigen gelden gebruikt voor voldoening van gemeenschappelijke schulden, en is de gemeenschap op zijn beurt een vergoeding verschuldigd aan het eigen vermogen van de betrokken echtgenoot.

⁵⁶ DILLEMANS 1978, 358, nr. 11 in fine; GEELHAND 1988, 409-410, nr. 8.

⁵⁷ Cf. RPDB, nr. 1036.

⁵⁸ Gent, 19 september 1980, R.W., 1982-83, 599; Corr. Brussel, 12 april 1983, R.G.A.R., 1986, nr. 11.089; GEELHAND 1988, 411, nr. 9.

⁵⁹ Cass., 18 juni 1876, gecit.; Corr. Namen, 7 december 1977, gecit.; Corr. Gent, 25 september 1986, gecit.; Rb. Gent, 19 november 1990, gecit.; CASMAN, Noot onder Cass., 18 juni 1976, R.W., 1977-78, 955, nr. 2; DE PAGE, o.c., R.T.D.F., 1984, 7, nr. 4.

⁶⁰ Gent, 19 september 1980, R.W., 1982-83, 599; Antwerpen, 19 februari 1986, T. Not., 1988, 412, noot GEELHAND; DE PAGE X/1,

19. Dertig jaar na de drie arresten die de klassieke leer vastlegden (zie nr. 7), bevestigt ons Hoogste Gerechtshof in een arrest van 8 april 1994 zijn ongenueanceerde rechtspraak. Het betreft een onrechtmatige daad tussen onder het wettelijk stelsel gehuwde echtgenoten, met de man als dader en de vrouw als slachtoffer. De verzekeringsinstelling heeft aan de vrouw primaire vergoedingen wegens arbeidsongeschiktheid en medische kosten betaald.

20. Vooreerst stelt het Hof van Cassatie vast dat enerzijds het recht op herstel van persoonlijke lichamelijke of morele schade, ongeacht het tijdstip van verkrijging, krachtens art. 1401, 3 B.W., tot het eigen vermogen van de betrokken echtgenoot behoort, en dat anderzijds, krachtens art. 1405, 1 B.W., de inkomsten uit de beroepsbezigheden van elk der echtgenoten en alle inkomsten of vergoedingen die ze vervangen of aan-

vullen tot het gemeenschappelijk vermogen behoren.

Volgens het Hof van Cassatie volgt hieruit dat de inkomsten uit beroepsbezigheden gemeenschappelijk zijn, maar dat vergoedingen wegens de aantasting van de geschiktheid om zodanige inkomsten voort te brengen, eigen zijn. Tot dusver geen probleem (zie nr. 12). In aansluiting op de klassieke leer miskent het Hof evenwel het hybride karakter van de vergoeding wegens arbeidsongeschiktheid. Er wordt immers geen onderscheid gemaakt tussen de vergoeding voor de aantasting van de fysieke integriteit op zich en deze voor het verlies van inkomsten (zie nrs. 5 en 11-14). Daarenboven is het Hof ten onrechte van oordeel dat ook de vergoeding voor medische kosten tot het eigen vermogen van de echtgenoot-slachtoffer behoort (zie nrs. 10 en 18).

De verzekeraar kan derhalve bij wijze van subrogatie verhaal instellen tegen het eigen vermogen van de echtgenoot-dader (zie nr. 17 in fine).

Dat ik deze ongenueanceerde redenering van het Hof niet kan onderschrijven, moge blijken uit het voorgaande.

Het arrest van het Hof van Cassatie van 8 april 1994

(...)

HET HOF,

Gehoord het verslag van raadsheer Waüters en op de conclusie van advocaat-generaal Bresseleers;

Gelet op het bestreden arrest, op 13 maart 1992 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

Over het vierde en het vijfde onderdeel van het middel, gesteld als volgt: schending van artikelen 97 van de Grondwet, 1401, 3°, 1405, 1° en 1450 van het Burgerlijk Wetboek, 1138, 2° van het Gerechtelijk Wetboek, 70, § 2 van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering (voor de wijziging bij wet van 30 december 1988), 76quater, § 2, al. 4 van dezelfde wet van 9 augustus 1963 (zoals het ingevoerd werd bij wet van 30 december 1988), van het algemeen beschikkingsbeginsel en de rechten van de verdediging;

doordat het bestreden arrest de vordering van eiseres tegen verweerster op grond van onder andere volgende overwegingen ongegrond verklaart: "Nopens het eigen recht van Lutgarde Haverbeke tot het instellen van een vordering tegen haar echtgenoot Georges De Smet. 9. (Eiseres) is het niet eens met de eerste rechter die heeft beslist dat zowel de vergoeding wegens arbeidsongeschiktheid gezien het inkomstenvervangend karakter ervan als de terugbetaling van kosten voor gezondheidszorgen gezien het gemeenschappelijk vermogen ze heeft moeten voorschieten, tot het gemeenschappelijk vermogen behoren derwijze dat zijn subrogatierecht tegenover de aansprakelijke echtgenoot uitgesloten is. Volgens (eiseres) die van mening is dat (zij), gesubrogeerd in de rechten van Haverbeke, de vordering tegen de verzekeraar van (haar) echtgenoot (...) De Smet kan uitoefenen, zijn de kosten voor geneeskundige zorgen en de vergoedingen wegens arbeidsongeschiktheid die hij ingevolge het ongeval aan Haverbeke heeft uitgekeerd, evenwel geen schulden van het tussen haar en De Smet bestaande gemeenschappelijk vermogen, maar zijn zij door de onrechtmatige daad van De Smet hem eigen gebleven. Voor het eigen aan de getroffen blijven van het recht op schadevergoeding van de kosten voor geneeskundige zorgen beroept (eiseres) zich op artikel 1401, 3 van het Burgerlijk Wetboek, dat aan het recht op herstel van persoonlijke,

lichamelijke of morele schade het eigen karakter toekent. Alhoewel, naar luid van artikel 1405, 1 van het Burgerlijk Wetboek, de inkomsten uit de beroepsbezigheden van elk der echtgenoten en alle inkomsten of vergoedingen die ze vervangen of aanvullen, gemeenschappelijk zijn, meent (eiseres) dat de vergoedingen wegens arbeidsongeschiktheid eerder strekken tot herstel van de lichamelijke integriteit en zijn ze daarom aan de echtgenoot-schadelijder eigen. (Eiseres) die zich vooral op de toepassing van artikel 1407, laatste lid van het Burgerlijk Wetboek beroept, doet nog gelden dat tijdens het wettelijk stelsel de schuldvordering van de ene echtgenoot (of van de gesubrogeerde verzekeraar) op de andere alleen op de eigen goederen van de schuldenaar kunnen worden verhaald (cf. artikel 1450 van het Burgerlijk Wetboek). In de op 16 december 1991 neergelegde konklusie heeft (eiseres) zich ter zake nog beroepen op de inhoud van het arrest van 17 februari 1989 van het Hof van Cassatie (*Bull. Cass.*, 1989, 518 en *R.W.*, 1989-90, 189). 10. Volgens (verweerster) vallen de medische uitgaven ingevolge letsels bij een ongeval opgelopen, in het kader van de verplichting tot onderlinge hulp en bijstand van de echtgenoten ten laste van het gemeenschappelijk vermogen en doet de aansprakelijkheid van één van beide echtgenoten voor het ongeval daaraan geen afbreuk. Daar volgens de bepalingen van artikel 1405, 1 van het Burgerlijk Wetboek de inkomsten uit de beroepsbezigheden van elk der echtgenoten en alle inkomsten die ze vervangen of aanvullen, gemeenschappelijk zijn, meent (verweerster) dat de door de ziekteverzekering aan één echtgenoot uitgekeerde primaire vergoedingen ter vervanging van de normale beroepsinkomsten, eveneens van het gemeenschappelijk vermogen deel uitmaken. Omdat zowel in het geval van de medische uitgaven als in dat van de primaire vergoedingen de echtgenoot-schadeverwekker voor de helft in het gemeenschappelijk vermogen deelgerechtigde is, verhinderen volgens (verweerster) de regelen van het huwelijksvermogensrecht dat de vordering van (eiseres) wordt gegrond verklaard. 11. Terwijl het primair huwelijksstelsel de vermogensrechtelijke verhoudingen tussen echtgenoten regelt die nauw met de fundamentele persoonsrechtelijke zijn verbonden, worden de gewone vermogensrechtelijke verhoudingen in het sekundair huwelijksvermogensstelsel geregeld. Het wordt niet betwist dat ten aanzien van het huwelijksvermogensrecht bij het echtpaar De Smet-Haverbeke het wettelijk stelsel van toepassing is. In een dergelijk stelsel zijn gemeenschappelijk de schulden die een last van het gemeenschappelijk vermogen vormen en door dat vermogen moeten worden gedragen; eigen zijn de schulden die slechts het persoonlijk vermogen van de schuldenaar bezwaren. Tussen echtgenoten is de passief-regeling deze

nr. 314, p. 368, noot 1; DE PAGE, *Chronique de jurisprudence*. Les régimes matrimoniaux (janvier 1984-décembre 1992), *J.T.*, 1994, 56, nr. 38 in fine, verwijzend naar Gent, 13 maart 1992, onuitg.; DILLEMANS 1978, 356, nr. 11; RENAULD 1971, nr. 862. Een auteur stelt dat de vergoeding uitgekeerd voor huishoudelijke hulp eigen is op grond van art. 1405, 4 B.W. (GEELHAND 1988, 411 in fine).